

УДК 373.015.31:316.42-053.4.6

DOI <https://doi.org/10.32782/humanitas/2025.6.29>

Наталія СУШИК

кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри соціальної роботи та педагогіки вищої школи, Волинський національний університет імені Лесі Українки, просп. Волі, 13, м. Луцьк, Волинська обл., Україна, 43025

ORCID: 0000-0001-9878-9115

Researcher ID: OVY-4548-2025

Бібліографічний опис статті: Сушик, Н. (2025). Технологія соціального виховання «Виховання без стресу» батьків дітей дошкільного, молодшого шкільного, підліткового віку. *Ввічливість. Humanitas*, 6, 239–245, doi: <https://doi.org/10.32782/humanitas/2025.6.29>

ТЕХНОЛОГІЯ СОЦІАЛЬНОГО ВИХОВАННЯ «ВИХОВАННЯ БЕЗ СТРЕСУ» БАТЬКІВ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО, МОЛОДШОГО ШКІЛЬНОГО, ПІДЛІТКОВОГО ВІКУ

У статті визначені особливості технології соціального виховання «Виховання без стресу» батьків дітей дошкільного, молодшого шкільного, підліткового віку: 1) цілеспрямована; 2) модульна; 3) групова; 4) інтерактивна; 5) багатофункціональна. Мета дослідження – обґрунтувати об'єкт, суб'єкт, мету, завдання, структуру, зміст, форми, методи, умови реалізації технології соціального виховання «Виховання без стресу» батьків дітей дошкільного, молодшого шкільного, підліткового віку. Об'єктом технології є батьки дітей дошкільного, молодшого шкільного, підліткового віку. Суб'єктами реалізації технології є фахівці із соціальної роботи, соціальні педагоги, педагогічні працівники закладів дошкільної, загальної середньої освіти. Мета та завдання технології, спрямовані на розвиток, формування інтегрованої сукупності компетентностей (здоров'язбережувальної, комунікативної, соціальної) батьків дітей дошкільного, молодшого шкільного, підліткового віку. Структура та зміст технології складається з трьох модулів: 1) «Для батьків та осіб, які їх замінюють, що виховують дітей різного віку» (вісім занять); 2) «Для батьків та осіб, які їх замінюють, що виховують дітей дошкільного та молодшого шкільного віку» (чотири заняття); 3) «Для батьків та осіб, які їх замінюють, що виховують дітей підліткового віку» (три заняття). Форма реалізації технології – тренінгові заняття. Методи реалізації технології: бесіда, інформаційне повідомлення, дискусія, метод вправ, робота в групах, кейс-метод, виконання творчих завдань. Тривалість реалізації технології передбачає проведення п'ятнадцяти тренінгових занять для батьків дітей дошкільного, молодшого шкільного, підліткового віку тривалістю 120 хвилин один раз на тиждень. У статті визначені умови ефективної реалізації технології соціального виховання «Виховання без стресу» батьків дітей дошкільного, молодшого шкільного, підліткового віку.

Ключові слова: здоров'язбережувальна, комунікативна, соціальна компетентність, соціальне виховання, технологія соціального виховання «Виховання без стресу» батьків дітей дошкільного, молодшого шкільного, підліткового віку.

Nataliia SUSHYK

Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor, Associate Professor at the Department of Social Work and Pedagogy of Higher School, Lesya Ukrainka Volyn National University, 13 Voli ave., Lutsk, Volyn region, Ukraine, 43025

ORCID: 0000-0001-9878-9115

Researcher ID: OVY-4548-2025

To cite this article: Sushyk, N. (2025). Tekhnolohiia sotsialnoho vykhovannia “Vykhovannia bez stresu” batkiv ditei doshkilnoho, molodshoho shkilnoho, pidlitkovoho viku [“Stress-free Parenting” social education technology for parents of preschool, elementary school and teenage children]. *Vvichlyvist. Humanitas*, 6, 239–245, doi: <https://doi.org/10.32782/humanitas/2025.6.29>

“STRESS-FREE PARENTING” SOCIAL EDUCATION TECHNOLOGY FOR PARENTS OF PRESCHOOL, ELEMENTARY SCHOOL AND TEENAGE CHILDREN

The article defines the following features of the social education technology “Stress-free Parenting” for parents of preschool, primary school, and adolescent children such as: 1) purposefulness; 2) modularity; 3) group-based nature; 4) interactivity; 5) multifunction. The purpose of the study is to substantiate the object, subject, goal, objectives, structure, content, forms, methods, and conditions for implementing the social education technology “Stress-free Parenting” for parents of preschool, primary school, and adolescent children. The object of the technology is parents of preschool, primary school, and adolescent children. The subjects of the technology implementation are social work specialists, social educators as well as teaching staff of preschool and general secondary education institutions. The purpose and objectives of the technology are aimed at developing and forming an integrated set of competencies (health-saving, communicative, social) of parents of preschool, primary school, and adolescent children. The structure and content of the technology consists of three modules: 1) For parents and guardians raising children of different age (eight sessions); 2) For parents and guardians raising preschool and primary school children (four sessions); 3) For parents and guardians raising adolescent children (three sessions). The technology is implemented through training sessions. Methods of implementation: conversation, information sharing, discussion, exercises, group work, case studies, creative tasks. The duration of the technology implementation involves fifteen training sessions for parents of preschool, primary school, and adolescent children lasting 120 minutes once a week. The article defines the conditions for the effective implementation of the social education technology “Stress-free Parenting” for parents of preschool, primary school, and adolescent children.

Key words: health-saving, communicative, social competence, social education, “Stress-free parenting” social education technology for parents of preschool, primary school, and adolescent children.

Актуальність проблеми. Соціалізація дітей дошкільного, молодшого шкільного, підліткового віку – цілеспрямований, динамічний, неперервний, тривалий, складний процес здобуття актуального, ефективного, раціонального, оптимального соціального досвіду, який складається з інтегрованої сукупності компетентностей (життєвої, здоров’язбережувальної, комунікативної, соціальної, правової, інформаційно-комунікаційної, економічної, культурно-дозвіллевої) особистості (Sushyk, 2021, с. 893–895).

Батьки виконують роль суб’єктів соціалізації, забезпечують ефективний розвиток, навчання, виховання дітей дошкільного, молодшого шкільного, підліткового віку.

Соціальне виховання дітей дошкільного, молодшого шкільного, підліткового віку та батьків – це цілеспрямований виховний вплив на свідомість, емоції, почуття, поведінку дітей дошкільного, молодшого шкільного, підліткового віку та батьків з метою формування інтегрованої сукупності компетентностей (здоров’язбережувальної, комунікативної, соціальної та інших).

«Компетентність батьків – це динамічна, комплексна характеристика особистості, що передбачає сформованість системи цінностей, ціннісних орієнтацій, знань, умінь, навичок, здатності до якісного виконання функцій батьків стосовно народження, догляду, розвитку, спілкування, навчання, виховання, захисту

дітей, та здобувається в освітній, виховній, практичній діяльності (Сушик, 2021, с. 67)».

Соціальна компетентність батьків – це здатність ефективно, оптимально виконувати соціальні ролі «батька», «матері», розвивати, навчати, виховувати, соціалізувати дітей дошкільного, молодшого шкільного, підліткового віку.

Здоров’язбережувальна компетентність батьків – це здатність розвивати, зміцнювати, зберігати, відновлювати власне здоров’я (фізичне, психічне, духовне, соціальне) та здоров’я дітей дошкільного, молодшого шкільного, підліткового віку.

Комунікативна компетентність батьків – це здатність ефективно спілкуватися з дітьми дошкільного, молодшого шкільного, підліткового віку для забезпечення їх ефективного розвитку, навчання, виховання, соціалізації.

Технологія соціального виховання «Виховання без стресу» – це система науково обґрунтованих, інтерактивних форм, методів, прийомів, засобів соціального виховання, спрямованих на розвиток, формування компетентностей (здоров’язбережувальної, комунікативної, соціальної) батьків дітей дошкільного, молодшого шкільного, підліткового віку.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Ми визначили сутність, особливості, основні функції, класифікації сім’ї в соціалізації дітей, сутність, етапи формування компетентності батьків (Сушик, 2021, с. 65–67).

Ми обґрунтували розвиток, формування компетентностей батьків дітей дошкільного, молодшого шкільного віку в реалізації визначених технологій соціального виховання:

1) здоров'язбережувальної, комунікативної, соціальної компетентностей батьків дітей дошкільного віку в реалізації технології соціального виховання «Батьківство в радість» (Сушик, 2021, с. 68–69) на основі результатів аналізу тренінгового курсу із формування батьківської компетентності «Батьківство в радість» (Лактіонова, Зверева, 2009);

2) життєвої, комунікативної, соціальної компетентностей батьків дітей молодшого шкільного віку в реалізації технології соціального виховання «Особиста гідність. Безпека життя. Громадянська позиція» (Сушик, 2024, с. 101–102) на основі результатів аналізу програми та змісту інтерактивних занять з батьками учнів 1–4 класів з питань протидії торгівлі людьми «Особиста гідність. Без-

пека життя. Громадянська позиція» (Адамська, Цюман, 2023);

4) життєвої, комунікативної, правової, соціальної, економічної, дозвілєвої компетентностей дітей підліткового та юнацького віку в реалізації технології соціального виховання «Особиста гідність. Безпека життя. Громадянська позиція» (Сушик, 2020, с. 161–167) та батьків на основі результатів аналізу програми та змісту тренінгових занять «Творимо разом світ, безпечний для дитини» (Зверева, Мирошніченко, Руда, Румак, 2012);

5) здоров'язбережувальної, комунікативної, соціальної компетентностей батьків дітей дошкільного, молодшого шкільного, підліткового віку в реалізації технології соціального виховання «Виховання без стресу» на основі результатів аналізу програми та змісту тренінгових занять «Батьківство без стресу» (Журавель, Мельник, Пуха, Романюк, Строева, Янковець, 2022) (див. таблиця 1).

Таблиця 1

Характеристика технології соціального виховання «Виховання без стресу» батьків дітей дошкільного, молодшого шкільного, підліткового віку

№ з/п	Компоненти технології	Характеристика компонентів технології
1	2	3
1.	<i>Об'єкт технології</i>	батьки дітей дошкільного, молодшого шкільного, підліткового, юнацького віку
2.	<i>Суб'єкти реалізації технології</i>	фахівці із соціальної роботи, соціальні педагоги, педагогічні працівники закладів дошкільної, загальної середньої освіти
3.	<i>Мета технології</i>	розвиток, формування компетентностей батьків дітей дошкільного, молодшого шкільного, підліткового віку
4.	<i>Завдання технології</i>	розвиток, формування здоров'язбережувальної, комунікативної, соціальної компетентностей батьків дітей дошкільного, молодшого шкільного, підліткового віку
5.	<i>Структура технології</i>	<i>Модуль 1. «Для батьків та осіб, які їх замінюють, що виховують дітей різного віку» (Журавель, Мельник, Пуха, Романюк, Строева, Янковець, 2022, с. 8–108)</i>
		<i>Заняття 1.1. «Знайомство. Вступ до програми. Цінність батьківства»</i>
		<i>Заняття 1.2. «Особливості розвитку та прояви вікових криз»</i>
		<i>Заняття 1.3. «Управління стресом»</i>
		<i>Заняття 1.4. «Як стабілізувати себе?»</i>
		<i>Заняття 1.5. «Як допомогти дитині, яка перебуває в стресі?»</i>
		<i>Заняття 1.6. «Мова прийняття»</i>
		<i>Заняття 1.7. «Як розв'язувати конфлікти?»</i>
		<i>Заняття 1.8. «Ресурси позитивного батьківства»</i>
		<i>Модуль 2. «Для батьків та осіб, які їх замінюють, що виховують дітей дошкільного та молодшого шкільного віку» (Журавель, Мельник, Пуха, Романюк, Строева, Янковець, 2022, с. 109–131)</i>
		<i>Заняття 2.1. «Що приховується за «складною» поведінкою дитини?»</i>
		<i>Заняття 2.2. «Виховання без насильства»</i>
		<i>Заняття 2.3. «Особливості позитивного виховання: позитивне підкріплення та заохочення»</i>
		<i>Заняття 2.4. «Особливості позитивного виховання: наслідки небажаної поведінки»</i>
		<i>Модуль 3. «Для батьків та осіб, які їх замінюють, що виховують дітей підліткового віку» (Журавель, Мельник, Пуха, Романюк, Строева, Янковець, 2022, с. 132–173)</i>
		<i>Заняття 3.1. «Сучасні ризики в житті підлітка: як почати розмову?»</i>
<i>Заняття 3.2. «Як говорити з підлітком про секс?»</i>		
<i>Заняття 3.3. «Батькам про булінг: сутність, причини, відповідальність»</i>		

1	2	3	
6.	<p>Зміст технології</p> <p>Модуль 1. «Для батьків та осіб, які їх замінюють, що виховують дітей різного віку» Заняття 1.1. «Знайомство. Вступ до програми. Цінність батьківства» Заняття 1.2. «Особливості розвитку та прояви вікових криз» Заняття 1.3. «Управління стресом» Заняття 1.4. «Як стабілізувати себе?» Заняття 1.5. «Як допомогти дитині, яка перебуває в стресі?» Заняття 1.6. «Мова прийняття» Заняття 1.7. «Як розв'язувати конфлікти?» Заняття 1.8. «Ресурси позитивного батьківства»</p> <p>Модуль 2. «Для батьків та осіб, які їх замінюють, що виховують дітей дошкільного та молодшого шкільного віку» Заняття 2.1. «Що приховується за «складною» поведінкою дитини?» Заняття 2.2. «Виховання без насильства» Заняття 2.3. «Особливості позитивного виховання: позитивне підкріплення та заохочення» Заняття 2.4. «Особливості позитивного виховання: наслідки небажаної поведінки»</p> <p>Модуль 3. «Для батьків та осіб, які їх замінюють, що виховують дітей підліткового віку» Заняття 3.1. «Сучасні ризики в житті підлітка: як почати розмову?» Заняття 3.2. «Як говорити з підлітком про секс?» Заняття 3.3. «Батькам про булінг: сутність, причини, відповідальність»</p>	1) розвиток, формування соціальної компетентності батьків дітей дошкільного, молодшого шкільного, підліткового віку:	
		цінність	батьківство
		ціннісна орієнтація	відповідальне, позитивне батьківство
		знання	сім'я, батьки (батько, мати) та діти, батьківство, материнство, норми та правила поведінки в сім'ї, групі; біологічні та соціальні потреби дитини, форми, методи, засоби задоволення потреб дитини батьками; типи прив'язаності (надійний, уникливий, амбівалентний, дезорганізований) між батьками та дітьми; форми, методи, засоби розвитку надійної прив'язаності між батьками та дітьми на різних вікових етапах; вікові етапи, особливості, кризи розвитку дітей; виховання без насильства та жорстокого поводження з дітьми; сімейний статут (норми та правила поведінки в сім'ї), дисципліна (дотримання норм і правил поведінки в сім'ї); позитивне виховання дітей, ефективні методи виховання (бесіда, пояснення, роз'яснення, приклад, вимога, метод вправ, створення виховних ситуацій, доручення, заохочення, покарання) дітей дошкільного, молодшого шкільного, підліткового віку; види, ознаки, причини девіантної поведінки підлітків (булінг, кібербулінг, перші спроби куріння, вживання алкоголю, психотропних речовин, небезпечні статеві стосунки, насильство (фізичне, психологічне, сексуальне, економічне), зачепінг, індустріальний туризм, руфінг), рекомендації для ефективного соціальної профілактики девіантної поведінки підлітків (Сушик, 2018, с. 83–86); негативний та позитивний досвід підлітків; форми, методи, засоби формування відповідальної, безпечної поведінки підлітків; статева ідентифікація, статева поведінка, статева виховання дітей дошкільного, молодшого шкільного, підліткового віку; сутність, ознаки, види, причини, наслідки, учасники булінгу серед дітей, відповідальність за вчинення булінгу щодо дітей, рекомендації для ефективного соціальної профілактики булінгу в дитячих колективах (Сушик, 2017, с. 50–52).
		переконання	особиста відповідальність за дитину в усіх сферах її життя
		уміння, навички	визначити та реалізувати біологічні та соціальні потреби дитини на різних вікових етапах; ефективно, оптимально застосувати методи виховання дітей з врахуванням вікових, індивідуальних особливостей
		здатність	ефективно, оптимально навчити дитину самостійно реалізувати свої біологічні та соціальні потреби на різних вікових етапах; сформувати позитивні якості (гідність, відповідальність, цілеспрямованість, впевненість, самостійність, працьовитість, емоційна врівноваженість, толерантність, комунікабельність), поведінку дітей дошкільного, молодшого шкільного, підліткового віку згідно з соціальними (правовими, моральними) нормами та правилами
		2) розвиток, формування комунікативної компетентності батьків дітей дошкільного, молодшого шкільного, підліткового віку:	
		цінність	спілкування батьків і дітей
		ціннісна орієнтація	ефективне спілкування батьків і дітей
		знання	види, етапи, стилі, вербальні, невербальні (міміка, пантоміміка) засоби спілкування батьків і дітей; бар'єри спілкування батьків і дітей; види та прийоми активного слухання батьків і дітей; причини конфліктів, переваги та недоліки моделей поведінки (конкуренція, уникнення, пристосування, компроміс, співробітництво) в конфліктних ситуаціях батьків і дітей; етапи взаємодії батьків і підлітків про небезпечні та ризиковані ситуації
		переконання	взаємна відповідальність батьків і дітей за ефективне спілкування
		уміння, навички	ефективно, оптимально реалізувати види, етапи, стилі, вербальні, невербальні засоби спілкування батьків і дітей дошкільного, молодшого шкільного, підліткового віку; активно слухати батьків і дітей; конструктивно розв'язати конфлікти
		здатність	ефективно, оптимально спілкуватися з дітьми різного віку
		3) розвиток, формування здоров'язбережувальної компетентності батьків дітей дошкільного, молодшого шкільного, підліткового віку:	
		цінність	здоров'я батьків і дітей
		ціннісна орієнтація	збереження, зміцнення, відновлення здоров'я батьків і дітей
		знання	фактори, причини, ознаки, етапи, наслідки стресу для батьків і дітей; емоції, почуття, поведінка батьків і дітей дошкільного, молодшого шкільного, підліткового віку в стресових ситуаціях; форми, методи, засоби попередження та подолання стресу батьками та дітьми; форми, методи, засоби саморегуляції емоцій, почуттів, поведінки батьків і дітей; причини, ознаки, етапи емоційного вигорання батьків і дітей; форми, методи, засоби відновлення здоров'я батьків і дітей; репродуктивне здоров'я, відповідальна, безпечна статева поведінка підлітків
		переконання	особиста відповідальність батьків і дітей за власне фізичне, психічне, духовне, соціальне здоров'я
		уміння, навички	ефективно попередити та подолати стрес; саморегуляції емоцій, почуттів, поведінки батьків і дітей; збереження, зміцнення, відновлення здоров'я батьків і дітей
здатність	ефективно здійснювати саморегуляцію думок, емоцій почуттів, поведінки, зберегти, зміцнити, відновити здоров'я батьків і дітей		

1	2	3
7.	<i>Форми реалізації технології</i>	Тренінгові заняття для батьків дітей дошкільного, молодшого шкільного, підліткового віку.
8.	<i>Методи реалізації технології</i>	Методи соціального виховання батьків дітей дошкільного, молодшого шкільного, підліткового віку: бесіда, інформаційне повідомлення, дискусія, метод вправ, робота в групах, кейс-метод, виконання творчих завдань
9.	<i>Тривалість реалізації технології</i>	П'ятнадцять тренінгових занять (30 год.) для батьків дітей дошкільного, молодшого шкільного, підліткового віку тривалістю 120 хвилин один раз на тиждень.
10.	<i>Навчально-методичне забезпечення технології</i> Батьківство без стресу: посібник для спеціалістів / Т. Журавель, Л. Мельник, Г. Романюк та ін. Київ, 2022. 176 с. URL: https://www.unicef.org/ukraine/media/38396/file/parenthood-without-stress-training-programme.pdf (дата звернення: 28.12.2025).	

Мета дослідження – обґрунтувати об'єкт, суб'єкт, мету, завдання, структуру, зміст, форми, методи, умови реалізації технології соціального виховання «Виховання без стресу» батьків дітей дошкільного, молодшого шкільного, підліткового віку на основі компетентнісного підходу.

Виклад основного матеріалу дослідження. Технологія соціального виховання «Виховання без стресу» батьків дітей дошкільного, молодшого шкільного, підліткового віку має такі особливості:

1. Цілеспрямована, передбачає розвиток, формування здоров'язбережувальної, комунікативної, соціальної компетентностей батьків дітей дошкільного, молодшого шкільного, підліткового віку.

2. Модульна, складається з трьох змістових модулів: 1) «Для батьків та осіб, які їх замінюють, що виховують дітей різного віку» (вісім занять); 2) «Для батьків та осіб, які їх замінюють, що виховують дітей дошкільного та молодшого шкільного віку» (чотири заняття); 3) «Для батьків та осіб, які їх замінюють, що виховують дітей підліткового віку» (три заняття).

3. Групова, передбачає проведення групових форм (тренінг, тренінгові заняття) соціального виховання батьків дітей дошкільного, молодшого шкільного, підліткового віку.

4. Інтерактивна, застосовує інтерактивні форми, методи, засоби соціального виховання батьків дітей дошкільного, молодшого шкільного, підліткового віку.

5. Багатофункціональна, реалізує розвиваючу, виховну (розвиток, формування цінностей, ціннісних орієнтацій, знань, умінь, навичок батьків дітей дошкільного, молодшого шкільного, підліткового віку), профі-

лактичну (інформування батьків про види, ознаки, причини девіантної поведінки дітей підліткового віку), комунікативну (інтерактивна взаємодія фахівці із соціальної роботи, соціальних педагогів, педагогічних працівників, батьків на основі суб'єкт-суб'єктного принципу) функції.

Із метою ефективної реалізації технології соціального виховання «Виховання без стресу» батьків дітей дошкільного, молодшого шкільного, підліткового віку пропонуємо її характеристику на основі компетентнісного підходу (див. табл. 1).

Висновки. Ефективна реалізація технології соціального виховання «Виховання без стресу» батьків дітей дошкільного, молодшого шкільного, підліткового віку залежить від урахування таких умов:

1) рівня професійної компетентності суб'єктів реалізації визначеної технології (фахівців із соціальної роботи, соціальних педагогів, педагогічних працівників закладів дошкільної, загальної середньої освіти);

2) ефективної суб'єкт-суб'єктної взаємодії фахівців із соціальної роботи, соціальних педагогів, педагогічних працівників закладів дошкільної, загальної середньої освіти та батьків дітей дошкільного, молодшого шкільного, підліткового віку;

3) проведення діагностики рівня сформованості здоров'язбережувальної, комунікативної, соціальної компетентностей батьків на початковому, підсумковому етапі реалізації визначеної технології;

4) добровільної участі батьків дітей дошкільного, молодшого шкільного, підліткового віку в тренінгових заняттях;

5) оптимальної кількості (10–12 осіб) учасників тренінгової групи батьків;

6) врахування вікових, індивідуальних особливостей батьків;

7) розроблення, прийняття, дотримання правил роботи тренінгової групи батьків;

8) обговорення та визначення періодичності, тривалості проведення тренінгових занять з батьками;

9) мотивування батьків до активної, систематичної участі в усіх тренінгових заняттях;

10) ефективне проведення початкового, основного, підсумкового етапів усіх тренінгових занять (Sushyk, 2021, с. 908–909);

11) ефективне, оптимальне застосування інтерактивних методів, прийомів, засобів соціального виховання батьків (Sushyk, 2021, с. 914–915);

12) оптимальне навчально-методичне, матеріально-технічне забезпечення групової роботи батьків дітей дошкільного, молодшого шкільного, підліткового віку.

Перспективи подальших досліджень передбачають обґрунтування технології формування безпечної поведінки дітей в мережі Інтернет.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Sushyk N. Competent approach to realization of technology of social education of personality. *Innovative Approaches to Ensuring the Quality of Education, Scientific Research and Technological Processes* : monograph / edited by Magdalena Gawron-Łapuszek, Yana Suchukova. Katowice : Publishing House of University of Technology, 2021. P. 893–916, 1219. URL: <http://www.wydawnictwo.wst.pl/uploads/files/3ae54f97de8a1480cfb229660e616f25.pdf> (дата звернення: 28.12.2025).

2. Батьківство без стресу: посібник для спеціалістів / Т. Журавель, Л. Мельник, Г. Романюк та ін. Київ, 2022. 176 с. URL: <https://www.unicef.org/ukraine/media/38396/file/parenthood-without-stress-training-programme.pdf> (дата звернення: 28.12.2025)

3. Батьківство в радість: тренінговий курс із формування батьківської компетентності / авт.-упоряд.: Г. М. Лактіонова, І. Д. Зверева. 2-ге вид., перер. і доп. Київ: Фенікс. 2009. 360 с. URL: <https://sirotstvy.net/upload/iblock/440/440f29a14a8eded75da5832ee8f3fe46.pf> (дата звернення: 28.12.2025).

4. Особиста гідність. Безпека життя. Громадянська позиція: інтерактивні сценарії для роботи з батьками учнів 1–4 класів / автори-упоряд.: З. М. Адамська, Т. П. Цюман / за заг. ред. Т. П. Цюман Київ : ФОП Костінський С. Л., 2023. 108 с. URL: https://childfund.org.ua/Uploads/Files/books_pdf/Manual_Parents_1-4grades_Block-final.pdf (дата звернення: 28.12.2025).

5. Сушик Н. С. Технологія соціального виховання «Особиста гідність. Безпека життя. Громадянська позиція» дітей молодшого шкільного віку та батьків. *Ввічливість. Humanitas*. 2024. № 1. С. 96–104. URL: <http://journals.vnu.volyn.ua/index.php/humanitas/article/view/1650/1546> (дата звернення: 28.12.2025)

6. Сушик Н. Булінг серед дітей як соціально-педагогічна проблема в загальноосвітніх навчальних закладах. *Нова педагогічна думка*. 2017. № 1(89). С. 49–52. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Npd_2017_1_14 (дата звернення: 28.12.2025).

7. Сушик Н. С. Компетентнісний підхід у реалізації технології соціального виховання «Особиста гідність. Безпека життя. Громадянська позиція» дітей підліткового та юнацького віку. *Нова педагогічна думка*. 2020. № 2 (102). С. 161–167. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Npd_2020_2_37 (дата звернення: 28.12.2025).

8. Сушик Н. Соціальна профілактика девіантної поведінки підлітків. *Нова педагогічна думка*. 2018. № 1(93). С. 83–86. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Npd_2018_1_21 (дата звернення: 28.12.2025).

9. Сушик Н. С. Особливості впливу сім'ї на соціалізацію дитини. *Нова педагогічна думка*. 2021. № 1 (105). С. 64–70. URL: <http://npd.roippo.org.ua/index.php/NPD/article/view/292/263> (дата звернення: 28.12.2025).

10. Творимо разом світ, безпечний для дитини: програма та зміст тренінгових занять для батьків: інфор.-метод. матеріали / наук. кер. та ред. І. Д. Зверевої. Київ: [б. в.], 2012. 268 с. URL: https://childfund.org.ua/Uploads/Files/books_pdf/Posibnyk_parent.pdf (дата звернення: 28.12.2025)

REFERENCES:

1. Sushyk, N. (2021) Competent approach to realization of technology of social education of personality. *Innovative Approaches to Ensuring the Quality of Education, Scientific Research and Technological Processes*. M. Gawron-Łapuszek, & Y. Suchukova (Ed.). (pp. 893-916). Katowice: Publishing House of University of Technology. Retrieved from <http://www.wydawnictwo.wst.pl/uploads/files/3ae54f97de8a1480cfb229660e616f25.pdf>

2. *Batkiwstvo bez stresu: posibnyk dlia spetsialistiv (2022) [Stress-free parenting: a guide for professionals]* / T. Zhuravel, L. Melnyk, H. Romaniuk et al. Kyiv, 176. Retrieved from <https://www.unicef.org/ukraine/media/38396/file/parenthood-without-stress-training-programme.pdf> [in Ukrainian].

3. *Batkivstvo v radist: treninhovyi kurs iz formuvannia batkivskoi kompetentnosti (2009) [Joyful Parenting: Training Course on Developing Parental Competence]* / authors-compilers: H. M. Laktionova, I. D. Zvereva. 2nd ed., rev. and expanded. Kyiv: Phoenix, 360. Retrieved from <https://sirotstvy.net/upload/iblock/440/440f29a14a8eded75da5832ee8f3fe46.pdf> [in Ukrainian].
4. Adamska, Z. M., & Tsiuman, T. P. (2023). *Osobysta hidnist. Bezpeka zhyttia. Hromadianska pozytsiia: interaktyvni stsenarii dlia roboty z batkamy uchniv 1-4 klasiv [Personal dignity. Safety of life. Civic position: interactive scenarios for working with parents of students in grades 1-4]* T. P. Tsiuman (Ed.). Kyiv: FOP Kostynskyi S. L. Retrieved from: https://childfund.org.ua/Uploads/Files/books_pdf/Manual_Parents_1-4grades_Block-final.pdf [in Ukrainian].
5. Sushyk, N. C. (2024) *Tekhnolohiia sotsialnoho vykhovannia "Osobysta hidnist. Bezpeka zhyttia. Hromadianska pozytsiia" ditei molodshoho shkilnoho viku ta batkiv. [Technology of social education "Personal dignity. Safety of life. Civic position" of primary school children and parents]. Vvichlyvist. Humanitas. –Politeness. Humanitas, 1, 96–104.* Retrieved from <http://journals.vnu.volyn.ua/index.php/humanitas/article/view/1650/1546> [in Ukrainian].
6. Sushyk, N. (2017) *Bulinh sered ditei yak sotsialno-pedahohichna problema v zahalnoosvitnikh navchalnykh zakladakh. [Bullying among children as a socio-pedagogical problem in general education institutions]. Nova pedahohichna dumka –New Pedagogical Thought, 1 (89), 49–52.* Retrieved from: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Npd_2017_1_14 [in Ukrainian].
7. Sushyk, N. S. (2020). *Kompetentnisnyi pidkhid u realizatsii tekhnolohii sotsialnoho vykhovannia "Osobysta hidnist. Bezpeka zhyttia. Hromadianska pozytsiia" ditei pidlitkovoho ta yunatskoho viku [A competent approach in the implementation of the social education technology "Personal dignity. Safety of life. Civic position" of children of adolescent and youth age]. Nova pedahohichna dumka – The New Pedagogical Thought, 2(102), 161–167.* Retrieved from: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Npd_2020_2_37 [in Ukrainian].
8. Sushyk, N. (2018). *Sotsialna profilaktyka deviantnoi povedinky pidlitkiv Social prevention of deviant behavior among adolescents. Nova pedahohichna dumka – New Pedagogical Thought, 1 (93), 83–86.* Retrieved from http://nbuv.gov.ua/UJRN/Npd_2018_1_21 [in Ukrainian].
9. Sushyk, N. S. (2021). *Osoblyvosti vplyvu simi na sotsializatsiiu dytyny. [Features of the family's influence on the socialization of the child]. Nova pedahohichna dumka – New Pedagogical Thought, 1 (105), 64–70.* Retrieved from <http://npd.roippo.org.ua/index.php/NPD/article/view/292/263> [in Ukrainian].
10. Zvierieva, I. D. (Ed.). (2012). *Tvorymo razom svit, bezpechnyi dlia dytyny: prohrama ta zmist treninhovykh zaniat dlia batkiv: informatsiino-metodychni materialy [Create a world that is safe for the child together: the program and content of training classes for parents: informational and methodological materials]* Kyiv: N. p. Retrieved from: https://childfund.org.ua/Uploads/Files/books_pdf/Posibnyk_parent.pdf [in Ukrainian].

Дата надходження статті: 14.11.2025

Дата прийняття статті: 02.12.2025

Опубліковано: 30.12.2025